

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över betänkandet Fortsatt utveckling av
förvaltningsprocessen och specialisering för skattemål (SOU 2014:76)**

(Ju 2014/7269/DOM)

Med anledning av att Riksdagens ombudsmän beretts tillfälle att lämna synpunkter på det som föreslås i rubricerat betänkande får jag framföra följande.

**Grundläggande ställningstaganden avseende förvaltningsprocessen
(avsnitt 5)****Domarens kompetens - generalist eller specialist? (avsnitt 5.1)**

Utredningen bedömer att domarna i allmän förvaltningsdomstol väsentligen bör vara generalister, men att det bör finnas utrymme för specialisering avseende vissa måltyper. Jag delar denna bedömning. Med dagens organisation av förvaltningsrätterna krävs generalistkompetens hos domarna. Ren specialistkompetens förutsätter enligt min mening specialdomstolar vilket inte är aktuellt att införa.

Materiell processledning främjar rättssäkerheten (avsnitt 5.2)

Materiell processledning bidrar till att öka rättssäkerheten och effektiviteten i handläggningen av målen. Jag instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt att den materiella processledningen utövas så tidigt som möjligt i målets handläggning samt att den utövas fortlöpande.

De allmänna förvaltningsdomstolarna har redan i dag möjligheter att vidta processledande åtgärder i handläggningen. Det finns dock utrymme för förbättringar. Även om förvaltningsprocessen skiljer sig från processen vid de allmänna domstolarna kan förvaltningsdomstolarna härvid med fördel ta intryck från processen enligt rättegångsbalken. Förslaget om att införa skriftlig sammanställning är ett exempel på detta (se avsnitt 5.4).

Utöver den materiella processledningen är det naturligtvis viktigt att domstolarna ser till att den enskilde (klaganden) får tydlig, korrekt och relevant information från domstolen under handläggningen. Klaganden bör därför som regel få en bekräftelse från domstolen på att överklagandet har kommit in och grundläggande information om hur processen går till. Behovet av mer detaljerad information om handläggningen i det enskilda målet (om målet ska utredas

ytterligare, handläggningstid m.m.) varierar dock och är enligt min mening inte alltid nödvändig. Jag förordar t.ex. att mål som är klara för avgörande redan när de kommer in till domstolen hanteras i en ”snabbfil”. I dessa fall är det i normalfallet obehövt med information om t.ex. beräknade handläggningstider och information om att någon kommunikering inte kommer ske.

Förberedande sammanträde (avsnitt 5.3)

Se nedan avsnitt 11.8.2.

Skriftlig sammanställning under handläggningen (avsnitt 5.4)

Jag tillstyrker förslaget.

Specialisering av skattemålshanteringen (avsnitt 7)

Enligt direktiven ska utredningen analysera om specialisering av skattemålshanteringen bör åstadkommas genom koncentration i form av särskilda domstolar eller särskilda forumregler, eller genom domstolsintern specialisering. Det ligger inte i uppdraget att utreda eller föreslå införande av en eller flera specialdomstolar.

Utredningen har redovisat för- och nackdelar med de olika alternativen och kommit fram till att skattemålen inte bör koncentreras utan att domstolsintern specialisering bör användas.

Det finns givetvis en rad fördelar med en koncentration av skattemålen till vissa domstolar. Enligt min bedömning blir det dock svårt att bibehålla en fungerande organisation med förvaltningsrätter om skattemålen endast handläggs på vissa domstolar. Utgångspunkten bör vara att förvaltningsrätterna ska vara likvärdiga och i största möjliga mån ha samma måltyper. Jag tillstyrker alltså att specialiseringen av skattemålshanteringen åstadkoms genom domstolsintern specialisering. Det kommer troligen att kräva att antalet förvaltningsrätter minskas.

Vissa frågor om förvaltningsrättens sammansättning (avsnitt 8)

Utvidgade möjligheter till tvådomarsits (avsnitt 8.5)

Jag tillstyrker förslaget om att det ska bli lättare att utöka antalet lagfarna domare i förvaltningsrätt (17 § andra stycket första meningen lagen om allmänna förvaltningsdomstolar). Jag anser däremot att det inte är motiverat att antalet nämndemän eller särskilda ledamöter ska utökas med en, när sådana ingår i rätten och antalet lagfarna domare utökas (17 § andra stycket andra meningen lagen om allmänna förvaltningsdomstolar). Förslaget avstyrks därför i denna del.

Förvaltningsrättens sammansättning i skattemål (avsnitt 8.6)

Utredningen föreslår att domförhetsreglerna beträffande skattemål och tullmål ändras så att förvaltningsrätten som huvudregel är domför med två lagfarna domare vid prövning av mål enligt skatteförfarandelagen och tullagen. Jag har inga invändningar mot detta förslag.

Det föreslås vidare att förvaltningsrätten inte ska vara domför om en av de två lagfarna domarna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats. Till grund för detta har kortfattat angetts att de föreslagna bestämmelserna om tvådomarsits i skattemål är av sådan betydelse att några undantag inte bör gälla. Förslaget korresponderar dock inte med bestämmelsen i 1 kap. 3 a § sista stycket rättegångsbalken om tingsrätternas domförhet vid förfall av lagfaren domare i tvistemål samt med det förslag som lämnats av EMR-utredningen i denna fråga (SOU 2012:93). Jag anser att det skäl som utredningen anger till stöd för förslaget inte är övertygande och att det finns anledning att överväga överensstämmelse med rättegångsbalken i denna fråga.

Jag ställer mig vidare frågande till utredningens förslag att nämndemän i vissa fall ska få delta i rätten. I betänkandet anges att detta skulle kunna vara aktuellt om målet t.ex. rör bevisvärdering eller skälighetsbedömning av sådan omfattning att deltagande av nämndemän skulle vara värdefullt. Jag bedömer dock att nämndemännens inflytande i skattemålen i praktiken är mycket begränsat och att den kompetens som krävs vid prövningen av denna typ av mål kommer att vara väl tillgodosedd med två lagfarna domare i rätten. Även här kan en jämförelse göras med domförhetsreglerna gällande dispositiva tvistemål i tingsrätterna där det inte finns något utrymme för att låta nämndemän delta.

Tydligare regler om muntlig förhandling (avsnitt 11)

Muntlig förhandling i allmän förvaltningsdomstol (avsnitt 11.8.1)

Utredningens förslag i denna del är välmotiverat och förenligt med grundtanken att tyngdpunkten i dömandet ska ligga i första instans. I och med de föreslagna förändringarna i 9 § förvaltningsprocesslagen kommer bestämmelsen även stämma bättre överens med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna gällande en parts rätt till muntlig förhandling. Förslaget innebär bl.a. att den enskildes rätt till muntlig förhandling i kammarrätten försvagas. Enligt min bedömning kompenseras emellertid detta av att den enskilde ges större möjligheter till muntlig förhandling i första instans. Jag tillstyrker därför förslaget.

Förberedande sammanträde (avsnitt 11.8.2)

Det är bra att det införs en bestämmelse om förberedande sammanträde i förvaltningsprocesslagen men det är lagtekniskt svårt att skilja den föreslagna regeln från bestämmelserna om muntlig förhandling (förberedande muntlig förhandling). Det är t.ex. oklart om bestämmelserna i 14-17 §§ förvaltningsprocesslagen och 8 § förordningen (2013:390) om mål i allmän förvaltningsdomstol ska vara tillämpliga även vid förberedande sammanträde. Förslaget i denna del behöver alltså tydliggöras.

Överlämnande av mål mellan domstolar (avsnitt 12)

Jag tillstyrker förslaget.

Tolkning i allmän förvaltningsdomstol (avsnitt 13)

Jag tillstyrker förslaget.

Förkortade överklagandetider (avsnitt 16)

Jag tillstyrker förslaget.

Övrigt

Jag har inga synpunkter på förslagen i övrigt.

Lars Lindström

Cecilia Melander
föredragande

I beredningen av yttrandet har t.f. byråchefen Erika Bergman deltagit.
